

28 november—1 december

Samtliga avgjorda ärenden

Måndagen den 30 november

	Sid.
<i>Bevillningsutskottets</i> memorial nr 67, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 60 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 162 med förslag till förordning om allmän varuskatt, m. m.	4
— nr 71 med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 64 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 163 med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt, m. m.	4

Debatter m. m.

Tisdagen den 1 december

Anföranden i anslutning till gemensamma omröstningar beträffande allmän varuskatt och allmän energiskatt	10
Ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag	14
Höjning av folkpensionsavgiften	15
Sänkning av statsbidraget till den allmänna sjukförsäkringen	16
Förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.	16
Besparingar under fjärde huvudtiteln	18
Besparingar under femte huvudtiteln	18
Besparingar å utgifterna till avskrivning av nya kapitalinvesteringar, m. m.	19
Minskning av kostnaderna för skolböcker	20
Försäljning av aktier i statsägda företag	22
Förenklningar och besparingar i den statliga förvaltningen m. m.	26
Långsiktplan för statsfinanserna	28

	Sid.
Ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt.	29
Undantagande från exploatering av ett representativt urval av sjöar och vattendrag, m. m.	31

Samtliga avgjorda ärenden

Tisdagen den 1 december

<i>Bevillningsutskottets</i> memorial nr 67, ang. allmän varuskatt, m. m. (gemensam omröstning).....	6
— nr 71, ang. allmän energiskatt, m. m. (gemensam omröstning) ..	9
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 46, ang. ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag	14
— nr 47, om höjning av folkpensionsavgiften	15
— nr 48, om sänkning av statsbidraget till den allmänna sjukförsäkringen	16
— nr 49, ang. förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.	16
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 167, om besparingar å utgifter under flera huvudtitlar	17
— nr 168, om besparingar under fjärde huvudtiteln	18
— nr 169, om besparingar under femte huvudtiteln	18
— nr 170, om besparingar under sjätte huvudtiteln	19
— nr 171, om besparingar under åttonde huvudtiteln	19
— nr 172, om besparingar under tionde huvudtiteln	19
— nr 173, om besparingar å utgifterna till avskrivning av nya kapitalinvesteringar, m. m.	19
— nr 174, om besparingar på bostadsförsörjningens område	20
— nr 175, om minskning av kostnaderna för skolböcker	20
— nr 176, om förbilligande av skolbyggandet	22
— nr 177, om försäljning av aktier i statsägda företag	22
— nr 178, ang. förenklingar och besparingar i den statliga förvaltningen m. m.	26
— nr 179, om en långsiktplan för statsfinanserna	28
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 65, ang. ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt.....	29
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 39, ang. nedbringande av utgifterna å vissa under nionde huvudtiteln upptagna anslag.....	31
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 24, ang. undantagande från exploatering av ett representativt urval av sjöar och vattendrag, m. m.	31

Lördagen den 28 november

Kl. 14.00

§ 1

Föredrogs den av herr *Eriksson* i Bäckmora vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhöllan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående upplåtande av åkermark för vägändamål.

Kammaren biföll denna anhöllan.

§ 2

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 167, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 å vissa utgifter under flera huvudtitlar,

nr 168, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 under fjärde huvudtiteln, avseende försvarsdepartementets verksamhetsområde,

nr 169, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln, avseende socialdepartementets verksamhetsområde,

nr 170, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 under sjätte huvudtiteln, avseende kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 171, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde,

nr 172, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 under tionde huvudtiteln, avse-

ende handelsdepartementets verksamhetsområde,

nr 173, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 å utgifterna till avskrivning av nya kapitalinvesteringar, m. m.,

nr 174, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 på bostadsförsörjningens område,

nr 175, i anledning av väckta motioner om minskning av kostnaderna för skolböcker,

nr 176, i anledning av väckta motioner om förbilligande av skolbyggandet,

nr 177, i anledning av väckta motioner om försäljning av aktier i statsägda företag,

nr 178, i anledning av väckta motioner angående förenklingar och besparingar i den statliga förvaltningen m. m., och

nr 179, i anledning av väckta motioner om en långsiktplan för statsfinanserna;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt jämte i ämnet väckta motioner,

nr 67, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 60 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 162 med förslag till förordning om allmän varuskatt, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 71, med föranledande av kamrar-

nas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 64 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 163 med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av motioner angående undantagande från exploatering av ett

representativt urval av sjöar och vattendrag, m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 39, i anledning av väckta motioner rörande nedbringande av utgifterna å vissa i riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln upptagna anslag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.01.

In fidem
Sune K. Johansson

Måndagen den 30 november

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollet för den 24 in-
nevarande november.

§ 2

Föredrogs, men bordlades åter stats-
utskottets utlåtanden nr 167—179 och
bevillningsutskottets betänkande nr 65.

§ 3

Föredrogs bevillningsutskottets me-
morial nr 67, med föranledande av kam-
rarnas skiljaktiga beslut rörande utskot-
tets betänkande nr 60 i anledning av
Kungl. Maj:ts proposition nr 162 med
förslag till förordning om allmän va-
ruskatt, m. m., såvitt propositionen hän-
visats till bevillningsutskottet, jämte i
ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll på framställd propo-
sition utskottets hemställan att detta
memorial måtte företagas till avgöran-
de efter allenast en bordläggning.

Den i memorialet gjorda anmälan la-
des till handlingarna.

Den av utskottet föreslagna voterings-
propositionen godkändes.

§ 4

Föredrogs bevillningsutskottets me-
morial nr 71, med föranledande av kam-
rarnas skiljaktiga beslut rörande utskot-
tets betänkande nr 64 i anledning av
Kungl. Maj:ts proposition nr 163 med
förslag till förordning angående ändring
i vissa delar av förordningen den 31 maj
1957 (nr 262) om allmän energiskatt,
m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Sedan kammaren på framställd propo-
sition bifallit utskottets hemställan att
memorialet måtte företagas till avgö-
rande efter allenast en bordläggning,
godkändes den av utskottet föreslagna
voteringspropositionen.

§ 5

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med första kammarens
talman får jag meddela, att gemensam-
ma omröstningar avseende frågorna i
de nu godkända voteringspropositioner-
na kommer att anställas vid början av

kamrarnas sammanträden i morgon, tisdagen den 1 december.

§ 6

Föredrogos, men bordlades åter tredje lagutskottets utlåtande nr 24 och jordbruksutskottets utlåtande nr 39.

§ 7

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att tredje lagutskottets utlåtande nr 24 skulle uppföras sist bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista.

§ 8

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medel för återuppförande av viss byggnad,

nr 160, i anledning av väckt motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare ersättningar till förutvarande ombordsanställda m. fl. å motorfartyget Ningpo,

nr 161, i anledning av väckt motion om översyn av den militära stabs- och förvaltningsorganisationen,

nr 162, i anledning av väckta motioner om kurser för hantverksmästare m. fl.,

nr 163, i anledning av väckta motioner om utökning av kristendomsundervisningen i folkskolorna,

nr 164, i anledning av väckt motion angående doktorandstipendier vid de tekniska högskolorna m. m.,

nr 165, i anledning av väckta motioner angående rekryteringen av polispersonal i Stockholm,

nr 166, i anledning av väckt motion om utredning rörande möjligheterna att åstadkomma en bättre balans mellan de olika partiernas ekonomiska resurser i valrörelserna, och

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående dels vissa markförvärv för försvaret, i vad propositionen avser övnings- och skjutfält för in-

fanteriskjutskolan, dels ock vissa organisationsförändringar inom försvaret, i vad propositionen avser flyttning av nämnda skola, jämte i ämnet väckta motioner; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av väckta motioner angående översyn av vägtrafiklagstiftningen, m. m., i vad motionerna behandlats av andra lagutskottet,

nr 46, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, dels ock i ämnet väckta motioner,

nr 47, i anledning av väckta motioner om höjning av folkpensionsavgiften, nr 48, i anledning av väckta motioner om vissa sänkningar av statsbidraget till den allmänna sjukförsäkringen, och

nr 49, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels i ämnet väckta motioner.

§ 9

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Riksdagens Andra Kammare
Stockholm

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 2—den 12 december för deltagande i Fria Fackföreningsinternationalens kongress i Bryssel.

Högaktningsfullt
Sigrid Ekendahl

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.10.

In fidem
Sune K. Johansson

Tisdagen den 1 december

Kl. 14.00

§ 1

Anställdes, jämlikt § 65 riksdagsordningen, omröstning över följande av bevillningsutskottet i dess memorial nr 67 och 71 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringspropositioner i följande ordning, nämligen

1:a omröstningen

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 67)

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen skall bifalla

yrkandet under punkten A) 1—3) i den vid bevillningsutskottets betänkande nr 60 fogade reservationen nr I av herr Ericsson i Kinna m. fl. och alltså

med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 162, såvitt angår nedan under 1) angivna författningsförslag, icke kunnat av riksdagen oförändrad antagas,

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om allmän varuskatt med följande såsom *utskottets förslag* betecknade ändringar.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

10 §.

1 m o m. Från skatteplikt undantagas följande varor

1. Utsäde, fröer, foder- och gödselmedel, torvströ, konserveringsmedel för foder, betningsmedel, bakteriekulturer för växter, medel för bekämpning av ogräs och växtskyddsmedel *ävensom skogsplantor, skogsfröer och plantor av icke-perenna växter.*

2. Levande djur, — — — — — liknande affärer.

3. Drivmedel och andra bränslen.

4. Jord, sand, — — — — — krossat skick.

5. Fartyg med en nettodräktighet av minst 20 registerton ävensom luftfartyg.

6. Krigsmateriel, som — — — underkastad utförsel förbud.

7. Allmänna nyhetstidningar, — — — särskild avgift.

8. Läkemedel, som — — — — — till sjukhus.

12 §.

1 m o m. Skattskyldighet åvilar — — — skattepliktig vara.

Den som — — — — — varor yrkesmässigt.

2 m o m. Beträffande handelsbolag — — — i företaget.

(Se vidare anvisningarna.)

(Utskottets förslag:)

10 §.

1. Utsäde, fröer, *plantor*, foder- och gödselmedel, torvströ, konserveringsmedel för foder, betningsmedel, bakteriekulturer för växter, medel för bekämpning av ogräs och växtskyddsmedel.

5. *Fiskefartyg, så ock andra fartyg* med en nettodräktighet av minst 20 registerton ävensom luftfartyg.

12 §.

3 m o m. *Skattskyldigheten inträder, när vederlag för skattepliktig vara inflyter kontant eller eljest kommer den skattskyldige till godo eller när skatte-*

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

pliktig vara uttages ur rörelsen. Har enligt 16 § medgivande lämnats att inräkna uppkomna fordringar i omsättningen enligt bokföringsmässiga grunder, skall dock skattskyldigheten, i vad avser fordran uppkommen under tid för medgivandets tillämpning, inträda då fordringen uppkommer.

(Se vidare anvisningarna.)

18 §.

18 §.

1 m o m. Har skattskyldig — — — enligt 69 §.

Avdraget verkställs — — — eller redovisningsperioder.

2 m o m. För rörelse, — — — 60 procent av den eljest skattepliktiga omsättningen.

Är i — — — 80 procent av den eljest skattepliktiga omsättningen.

(Se vidare anvisningarna.)

Efter framställning av skattskyldig må länsstyrelsen medgiva att rörelse, som i första eller andra styckena sägs och som bedrivs jämsides med annan väsentligen artskild verksamhet, skall anses såsom särskild förvärvskälla.

3 m o m. För rörelse, i vilken ingår tillhandahållande av monteringsfärdiga trähus, skall skatten, i vad avser tillhandahållande och uttag ur rörelse av sådana hus, beräknas allenast å 70 procent av den eljest skattepliktiga omsättningen.

(Se vidare anvisningarna.)

68 §.

68 §.

Skattskyldighet åvilar — — — införseln sker.

Skattskyldighet föreligger icke,

a) därest allmän varuskatt icke skolat utgå om varan i stället sålts inom landet av yrkesmässig säljare till den, för vars räkning införseln sker,

b) därest varan införes under sådana omständigheter som för tullpliktig vara medföra rätt till tullfrihet enligt 5—8 §§ samt 9 § andra stycket sista punkten tulltaxeförordningen; dock att skattskyldighet föreligger vid återinförsel av vara, för vilken allmän varuskatt icke erlagts eller för vilken erlagd sådan skatt restituerats.

(Se vidare anvisningarna.)

Skattskyldighet föreligger icke,

a) därest allmän varuskatt icke skolat utgå om varan i stället sålts inom landet av yrkesmässig säljare till den, för vars räkning införseln sker,

b) därest varan införes under sådana omständigheter som för tullpliktig vara medföra rätt till tullfrihet enligt 5—8 §§ samt 9 § andra stycket sista punkten tulltaxeförordningen; dock att i fall som avses i 5 § s) nämnda förordning skattskyldighet skall föreligga såvida icke varan återinföres av den som själv utfört densamma.

Skattskyldighet föreligger icke heller om det visas att i anledning av varans tillhandhållande skattskyldighet enligt

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

denna förordning föreligger för annan än den för vars räkning införseln äger rum.

(Se vidare anvisningarna.)

Anvisningar

till 10 §.

Undantaget från — — — — — liknande sätt.

Med d r i v m e d e l — — — — — av butiksva-
ra.

Undantaget för — — — — — av detaljhandlare.

Till f a r t y g — — — — — skattepliktiga varor.

Undantaget för allmänna nyhetstidningar gäller sådana publikationer med nyhetsinnehåll, som normalt utkomma med minst tre nummer varje vecka. Undantaget för övriga periodiskt utgivna publikationer gäller sådana alster av angivet slag, som enligt utgivningsplan utkomma med normalt minst fyra nummer om året. Skattefriheten omfattar även utländska publikationer av angivna slag.

Anvisningar

till 10 §.

Undantaget för allmänna nyhetstidningar gäller sådana publikationer av dagspresskaraktär, som normalt utkomma med minst ett nummer varje vecka. Undantaget för övriga periodiskt utgivna publikationer gäller sådana alster av angivet slag, som enligt utgivningsplan utkomma med normalt minst fyra nummer om året. Skattefriheten omfattar även utländska publikationer av angivna slag.

Denna förordning — — — tillämpningen därefter.

I samband med ikraftträdandet skall följande iakttagas.

1. Förordningen äger icke tillämpning i fråga om sådant tillhandahållande inom riket av vara eller tjänstepresentation, som skett före den 16 oktober 1959 eller varom före nämnda dag slutits skriftligt avtal däri vederlaget blivit till beloppet fastställt.

I samband med ikraftträdandet skall följande iakttagas.

1. Förordningen äger icke tillämpning i fråga om sådant tillhandahållande inom riket av vara eller tjänstepresentation, som skett före den 1 december 1959 eller varom före den 16 oktober 1959 slutits skriftligt avtal däri vederlaget blivit till beloppet fastställt. Vad nu sagts om verkan av skriftligt avtal skall ock gälla i fråga om införsel till riket, därest den, för vars räkning införseln sker, före den 1 januari 1960 till generaltullstyrelsen skriftligen anmält sin avsikt att vid införseln åberopa avtalet. Icke heller skall förordningen äga tillämpning i fråga om sådant tillhandahållande genom postverkets försorg av periodiska publikationer, för vilket vederlag influtit till postverket före utgången av år 1959, ändå att vederlaget först därefter kommer mottagaren till godo.

Stadgandet i — — — — — nästföregående stycke.

2. Den som — — — — — skattepliktig omsättning.

3. Skall någon — — — — — 62—66 §§.

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

4. De i — — — — — juni 1963.

5. Erfordras eljest — — — — — sådana bestämmelser.

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 1 juni 1951 (nr 442) om rätt att av riksskattenämnden erhålla förhandsbesked i taxeringsfrågor,

röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit vad bevillningsutskottet hemställt under punkten A) i betänkande nr 60 och alltså beslutat att

med bifall till motionerna I: 528 och II: 639, I: 540 och II: 651, I: 548 och II: 658 samt I: 558 och II: 668, i vad motionerna innefattar yrkande om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 162, avslå de vid propositionen fogade förslagen till

1) förordning om allmän varuskatt;

2) förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

3) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 1 juni 1951 (nr 442) om rätt att av riksskattenämnden erhålla förhandsbesked i taxeringsfrågor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstning medelst omröstningsapparat. Innan omröstningen förklarats avslutad lämnades på begäran ordet till

Herr SVENSSON i Stenkyrka (cp), som yttrade:

Herr talman! Jag har röstat nej, men

på omröstningstavlan har det registrerats som om jag avstått.

Vid i anledning härav företagen ny omröstning utföll densamma med 107 Ja och 112 Nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställt, hade utfallit med 78 Ja och 66 Nej, Vadan, då därtill

lades andra kam-

marens röster

eller 107 Ja och 112 Nej,

sammanräkningen

visade 185 Ja och 178 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

2:a omröstningen

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 71)

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen skall bifalla yrkandet under punkten A) i den vid bevillningsutskottets betänkande nr 64 fogade reservationen nr I av herr Ericsson i Kinna m. fl. och alltså

dels antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt;

dels ock antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om tillfällig energiskatt å bensin och vissa andra bränslen som finnas i riket den 1 januari 1960 med följande såsom *utskottets förslag* betecknade ändringar av 2 § 2 mom. och 16 §.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

2 §.

2 m o m. Skattskyldighet enligt denna förordning skall icke åvila staten, ej heller den som registrerats enligt 6 § förordningen om allmän energiskatt.

Skatt enligt — — — — — från tillverkningsstället.

16 §.

Närmare bestämmelser — — — — — av Kungl. Maj:t.

röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, fattat beslut i enlighet med den vid utskottets betänkande nr 64 fogade reservationen nr II av herr Hagberg m. fl. och alltså beslutat att

avslå de av Kungl. Maj:t i proposition nr 163 framlagda förslagen till

dels förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt;

dels ock förordning om tillfällig energiskatt å bensin och vissa andra bränslen som finnas i riket den 1 januari 1960.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 107 Ja och 117 Nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, ha-

(Utskottets förslag:)

2 §.

2 m o m. Skattskyldighet enligt denna förordning skall icke åvila staten ej heller den som, *med avseende å de varor varom fråga är*, registrerats enligt 6 § förordningen om allmän energiskatt.

16 §.

Kungl. Maj:t äger, när synnerliga skäl därtill äro, medgiva befrielse från eller återbäring av skatt enligt denna förordning.

Närmare bestämmelser — — — — — av Kungl. Maj:t.

de utfallit med .. 77 Ja och 69 Nej, Vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller 107 Ja och 117 Nej,

sammanräkningen

visade 184 Ja och 186 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Härefter anförde:

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Regeringen har genom statsministern meddelat att den ämnar avgå, om den förlorar den slutliga voteringen om omsättningsskatten.

Regeringsförslagen till nya indirekta skatter har mötts med stark förbittring i arbetarleden på grund av deras karaktär av klassbeskattning och deras samband med upprustningen och skattelättnaderna för bolagen och förmögenheterna.

Även om regeringen försökt minska missnöjesanledningarna över omsättningsskatten förändrar detta icke det väsentliga, att de 1 600 miljonerna skall i huvudsak tas från de små och mellanstora inkomsterna. Trots detta har regeringen satt sin egen existens på spel i förhoppning att kommunistiska partiet inte skall handla lika ansvarslost.

I stället för en sådan politik gäller det att slå vakt om alliansfriheten liksom den allmänna tjänstepensionsreformen och i enlighet med väljarmajoritetens krav genomföra en framstegsvänlig politik på samhällslivets alla områden.

Kommunistiska partiet och dess representanter i riksdagen känner sig ansvariga inför hela arbetarklassen liksom inför alla fredsälskande människor i vårt land. Vi slår vakt om demokratin och vill därför inte medverka i något hasardspel. Att springa ifrån ansvaret och de löften som väljarna erhöll vid senaste val och överlämna regeringsmakten till de borgerliga är kapitulation.

De borgerliga förslagen har det gemensamt att de starkt driver upp hyrorna, ökar folkpensions- och sjukförsäkringsavgifter, försämrar sociala förmåner och ersätter omsättningsskatten med en serie punktskatter. Högerförslagen berövar normalfamiljen mer än tusen kronor per år. Centerpartiets och folkpartiets förslag närmar sig högerförslagen.

Endast kommunisternas förslag skiljer sig i principfrågorna från regeringens och de borgerliga partiernas förslag. De lägger huvudvikten vid sparsamhet visavi det militära slöseriet och skulle ha fyllt hålet i regeringens budget på förmögenheternas, börsspekulationens och bolagens bekostnad. Därigenom skulle de också ha skyddat alla vanliga inkomsttagare och motverkat inflationstendenserna.

Den kommunistiska riksdagsgruppen intar en kritisk position till viktiga delar av regeringens ekonomiska politik särskilt dess skattepolitik, liksom till dess kapitulation för de militaristiska krafterna. Å andra sidan har den kunnat understryka ett samförstånd i fråga om viktiga delar av regeringens utrikes-, social- och kulturpolitik. Den betraktar en borgerlig regeringskombination som ett hot mot alliansfriheten och mot uppnådda sociala framsteg och som direkt verkställare av storfinansens öns-

kemål. Denna uppfattning har vi icke dolt, och vår kamp in i det sista mot de indirekta skatterna i både regeringens och de borgerliga partiernas version har motsvarat och understött den starka förbittringen bland arbetare och likställda över den nya skattelinjen.

Då de kommunistiska motförslagen utvoterats av de fyra icke kommunistiska partierna återstod endast valet mellan å ena sidan den nuvarande regeringen och omsättningsskatten och å andra sidan de borgerliga partiernas indirekta skatter och sociala raseringslinje inklusive en borgerlig regering, kanske under högerens ledning.

Då vi icke velat medverka till en sådan borgerlig regeringsbildning under högerens ledning och till det raseringsprogram varom de borgerliga partierna i princip är eniga men å andra sidan tänker fortsätta kampen mot omsättningsskatten, har vi lagt ned våra röster i den slutliga voteringen sedan våra förslag utvoterats.

Vi har röstat ned regeringsförslaget om energiskatterna på grund av den belastning dessa skulle vara för hyresgäster och egnahemsägare, för nyttotrafiken och för bilisterna. På samma sätt har vi understött varje förslag som syftar till att för de mindre löntagarna mildra verkningarna av regeringens nya skattepolitik.

I enlighet härmed kommer vi att fortsätta kampen mot omsättningsskatten och för en demokratisk skattepolitik och ställa denna fråga inför medborgarna i nästa års riksdagsval.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Det beslut om omsättningsskatt ovanpå övriga skatter som regeringspartiet nu med kommunisternas medverkan genomdrivit är det senaste och allvarligaste utslaget av en högskattepolitik, som vi i folkpartiet bestämt motsätter oss. Staten kommer under nästa år att i skatter till det allmänna indra *mer* än hela den inkomstökning Sveriges folk kan räkna med. På

detta sätt kan det icke få fortsätta. En ny finanspolitik under ny ledning måste till, så snart förutsättningar därför kan skapas. Det bör vara en finanspolitik som hushållar inom ramen för statskassans begränsade resurser med ett *rimligt* och efter hand *sänkt* skattetryck.

Omsättningsskatten utgör en del av ett komplex av åtgärder som regeringen har föreslagit. Vi kommer att rösta mot inte bara denna skatt utan även mot de förslag, varmed omsättningsskatten kompletterats. I det läge som nu skapats saknas anledning att vidhålla förslagen enligt vår alternativa linje. Under vårdagen kommer vi att återuppta vårt arbete på att åstadkomma en skatte-reform och en mera sparvänlig utgiftspolitik, så att de ständiga skattestegringar som är den nuvarande regeringspolitikens utmärkande drag ersättes med en rimligare, rättvisare och mera produktionsfrämjande skattepolitik.

Herr **HJALMARSON** (h):

Herr talman! Detta år kommer att gå till den politiska historien som det finanspolitiska virrvarrets år. Det började med att regeringen, klart åsidosättande grundlagens bud, underlät att framlägga en fullständig budgetplan i januari. Det fortsatte med att regeringen drev igenom sina utgiftsförslag utan att kunna redovisa hur de skulle täckas och förmådde riksdagsmajoriteten att vid vårsessionens slut anta en riksstat med en jättelik brist.

Efter att på detta sätt ha brutit sönder den enhetliga budgetbehandling som konstitutionen förutsätter framlägger regeringen vid höstriksdagen det förslag till allmän omsättningsskatt, vars aktualitet samma regering hade förnekat så sent som kort före valen för ett år sedan. Trots att detta förslag betecknar ett rekord på de svenska skattehöjningarnas utvecklingskurva, nödgas regeringen medge att en jättelik statsupplåning likväl blir ofrånkomlig under budgetåret. Upplåningsbehovets storlek hade tidigare utpekats som den största

faran för stabiliteten i vår ekonomi, särskilt mot bakgrunden av de skärpta konkurrensbetingelser vårt näringsliv möter på en friare världsmarknad.

Med hjälp av en handfull nedlagda kommuniströster har regeringen fått sin omsättningsskatt antagen, men den har inte ens själv vågat påstå, att den därmed presterat en verklig lösning av den statsfinansiella krisen.

Vi har härigenom hamnat i en både politiskt och statsfinansiellt fullkomligt orimlig situation. Det riktiga hade varit att låta medborgarna i val uttala sin mening för att söka åvågabringa större klarhet om vilken kurs vi skall följa för att kunna bemästra svårigheterna. Att fortsätta som hittills blir bara omöjligare för varje dag som går.

Vi hade i fjol både andrakammarval och landstingsval. Om dessa senare omedelbart hade fått slå igenom i första kammaren, hade regeringen icke haft någon gemensamvoteringsmajoritet i dag — röstsiffrorna hade varit 188 för de tre borgerliga partierna mot 186 för socialdemokraterna.

Vi har strax att ta ställning till vissa följdförslag till själva omsättningsskatten. Dessa förslag utgör en del av hela skattekomplexet, och vi kommer därför att rösta emot även dem.

Vi i högerpartiet kommer att målmedvetet fullfölja vår linje för att med omfattande beskriningar av utgifterna skapa balans i statens affärer. Beslutet i omsättningsskattefrågan sätter punkt för vår handlingsfrihet just nu. Men redan om några veckor börjar nästa års riksdag. Vi kommer då tillbaka med våra besparingsförslag för att komma ut ur det statsfinansiella trasslet, skydda penningvärdet, avskaffa omsättningsskatten och lägga en stabil grund för framtidskridandet i landets ekonomi.

Herr **HEDLUND** (cp):

Herr talman! I centerpartiet har vi hela tiden motsatt oss regeringens förslag om allmän omsättningsskatt och om höjning av skatten på bensin och på

motorbrännolja. Vi har anfört framför allt tre skäl mot regeringsförslaget.

För det första är den allmänna omsättningsskatten alltför kostnadsfördyrande för näringslivet, vilket är särskilt känsligt i ett läge då vi måste räkna med skärpt konkurrens på exportmarknaden. Den lägger en hård börda på enskilda och på näringslivet.

För det andra är den allmänna omsättningsskatt som nu genomdrivits enligt vår mening ett alltför behändigt instrument för ytterligare skatteköjningar.

För det tredje: den allmänna omsättningsskatten medför betydande kostnader och extraarbete för ett par hundra tusen företagare utan ersättning och nödvändiggör tillsättande av en omfattande stab av tjänstemän för att driva in omsen.

Vi har utarbetat ett eget program för budgetens sanering under en tvåårsperiod. Som ett led i ett sådant saneringsprogram har vi förklarat oss beredda att medverka till en skatt på eldningsolja, kol m. m. om sammanlagt 95 miljoner kronor. Men vi har givetvis inte varit beredda att ovanpå omsättningsskatten medverka till ökad skatt på eldningsolja m. m. Hela vårt alternativ bygger på förutsättningen att omsättningsskatten icke genomföres.

Vårt förslag syftar i första hand till besparingar, d. v. s. praktiskt taget totalstopp för nya icke ofrånkomliga utgifter och en kraftig prutning på redan beslutade utgifter. Vi vill ha en allmän översyn i besparingssyfte av hela förvaltningen, både den civila och den militära. Det tar naturligtvis en viss tid att åstadkomma balans i budgeten utan skärpning av nuvarande skattestryck. Vi har beräknat två år för den saken. För att betala statens räkningar under denna tid har vi velat ta ut vissa punktskatter på sprit, tobak, lyxvaror m. m. och en särskild saneringsavgift under två år. Om vårt förslag hade bifallits, kunde budgeten ha sanerats utan allmän omsättningsskatt, utan höjd bensinskatt och utan höjd skatt på motorbrännolja.

I centerpartiet kommer vi, trots att omsättningsskatten genomdrivits, att arbeta vidare för en sanering av budgeten enligt våra linjer, där besparingar i första hand skall eftersträvas. Som jag framhållit kommer vi att kräva praktiskt taget stopp för alla icke ofrånkomliga utgifter.

De frågor som nu skall avgöras av kammaren, nämligen de om kompensations för utgifterna i anledning av den nyss beslutade allmänna omsättningsskatten, utgör enligt vår mening en del av ett större komplex. Då vi har röstat emot den allmänna omsättningsskatten, följer härav att vi även röstar emot de regeringsförslag, som utgör delar av det med omsättningsskatten sammanhängande komplexet. Därest vi röstat för omsättningsskatten, skulle vi tveklöst ha medverkat till kompensationsförslagets genomförande.

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

Herr talman! De borgerliga partierna är i minoritet i riksdagens båda kamrar. Socialdemokratien har majoritet i första kammaren men befinner sig i minoritet i andra kammaren. I de gemensamma voteringarna har socialdemokratien en röst mindre än hälften. Det är på detta förhållande de sju kommunisterna bygger sin ställning. Om socialdemokraterna hade haft ytterligare två mandat, hade denna situation inte uppstått. De borgerliga partierna kan hävda, att de har majoritet i andra kammaren eller i de gemensamma voteringarna endast om de räknar in kommunisterna i sitt röstunderlag. De borgerliga partierna är således beroende av kommunisternas aktiva stöd. Detta stöd har uteblivit när det gällt varuskatten, där kommunisterna nedlagt sina röster.

Däremot gjorde kommunisterna gemensam sak med de borgerliga när det gällde oljeskatten, av vilken hälften bäres av industrien, samt bensinskatten. Härigenom har budgeten fått avvara en i nuvarande läge ytterligt välbehövlig

Ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag

inkomstförstärkning. Förvisso är detta allvarligt, men regeringen anser sig trots detta kunna föra en budgetpolitik, för vilken den är beredd att ta ansvar.

Hur denna budgetpolitik kommer att utformas kommer att redovisas i nästa års statsverksproposition.

Enighet råder i Sveriges riksdag om att budgeten behöver förstärkas med drygt en miljard kronor. De ökade utgifter som riksdagen nära nog samstämmt beslutat måste betalas. Ingen bestrider att den svenska ekonomin kräver ett stabilt utgångsläge inför de nya möjligheter som öppnar sig, när den friare handeln blir verklighet. Regeringens förslag till inkomstförstärkning tillgodosåg kraven på social rättvisa och lika fördelning av bördorna.

Mot regeringsförslaget fanns intet realistiskt alternativ. Högern var ensam om att lägga huvudbördan på barnfamiljerna. Folkpartiet var ensamt om den kraftiga höjningen av folkpensionsavgiften, som i verkligheten är en skatt främst på mindre inkomsttagare. Centerpartiet vann inte stöd från något håll för sin budgetsaneringsavgift. Intet av oppositionspartierna lyckades samla ens en femtedel av riksdagens ledamöter bakom sitt förslag. Samstämmigheten mellan alla de politiska partierna om att statsfinanserna borde förstärkas med en miljard visar nödvändigheten av handling. Endast socialdemokratien hade fastheten, samlingsen och beslutsamheten att också kunna handla.

§ 2

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 329, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om allmän varuskatt, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, och

nr 330, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av för-

ordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt, m. m.

§ 3

Justerades protokoll för den 25 nästlidne november.

§ 4

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 159—166 och 180 samt andra lagutskottets utlåtande nr 44.

§ 5**Ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag**

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, dels ock i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll på framställd proposition utskottets hemställan att detta utlåtande måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Genom en den 9 oktober 1959 dagtecknad proposition, nr 169, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga ett genom propositionen framlagt förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag.

I propositionen föreslogs, att det allmänna barnbidraget skulle höjas från nuvarande 400 till 450 kronor om året. Höjningen vore avsedd att vara en kompensation till barnfamiljerna för den höjning av levnadskostnaderna som den i propositionen nr 162 föreslagna allmänna varuskatten väntades medföra.

I anslutning till propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 536 i första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* och nr 648 i andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.*;

2) de likalydande motionerna nr 602 i första kammaren av herr *Aastrup m. fl.* och nr 716 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.*; samt

3) de likalydande motionerna nr 603 i första kammaren av herr *Andersson, Torsten, m. fl.* och nr 715 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.*

I samtliga motioner hade hemställts, att riksdagen måtte avslå förevarande proposition.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 536 och II: 648, I: 602 och II: 716 samt I: 603 och II: 715, avslå förevarande proposition, nr 169.

Reservation hade avgivits av herrar *Strand, Nils Elowsson* och *Axel Svensson*, fru *Carlqvist* samt herrar *Nilsson* i Göteborg, *Lundberg, Odhe* och *Fredriksson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 536 och II: 648, I: 602 och II: 716 samt I: 603 och II: 715, bifalla förevarande proposition, nr 169.

Utskottets nu förevarande hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr NILSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlä-

Höjning av folkpensionsavgiften

tandet fogade reservationen av herr Strand m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 46, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Strand m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för nejpropositionen, vadan kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 6

Höjning av folkpensionsavgiften

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 47, i anledning av väckta motioner om höjning av folkpensionsavgiften.

Kammaren biföll på framställd proposition utskottets hemställan att utlåtandet måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Sedan utskottets hemställan i övrigt föredragits, yttrade

Herr NILSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej.

Utskottets hemställan bifölls.

Sänkning av statsbidraget till den allmänna sjukförsäkringen — Förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.

§ 7

Sänkning av statsbidraget till den allmänna sjukförsäkringen

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 48, i anledning av väckta motioner om vissa sänkningar av statsbidraget till den allmänna sjukförsäkringen.

På framställd proposition biföll kammaren utskottets hemställan att utlåtan- det måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Andra lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 557 i första kammaren av herr *Johansson, Ivar* och herr *Andersson, Torsten*, samt nr 666 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, »att riksdagen vid behandling av propositionen nr 162 måtte besluta med verkan från den 1 juli 1960 att statsbidragen till sjukförsäkringen må reduceras,

1. genom sänkning av det s. k. medlemsbidraget enligt besparingsutredningens förslag,

2. genom sänkning av de statsbidrag, som nu utgår med 50 procent, till 25 procent enligt i övrigt gällande bestämmelser».

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 557 och II: 666, måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag vid kommande vårsession till sådana ändringar i sjukförsäkringslagen, som innebure en sänkning av statsbidraget till den allmänna sjukförsäkringen om minst cirka 100 milj. kronor för budgetår.

Reservation hade avgivits av herrar *Strand, Nils Elowsson* och *Axel Svensson*, fru *Carlqvist* samt herrar *Nilsson* i Göteborg, *Lundberg, Odhe* och *Fredriksson*, vilka ansett att utskottet bort

hemställa, att riksdagen måtte avslå förevarande motioner, I: 557 och II: 666.

Vidare hade ett särskilt yttrande avgivits av herrar *Mannerskantz* och *Björkman*.

Utskottets nu förevarande hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr *NILSSON* i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utlåtan- det fogade reservationen av herr *Strand m. fl.*

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtan- det fogade reservationen; och biföll kammaren reservationen.

§ 8

Förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 49, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll på framställd proposition utskottets hemställan att detta utlåtande måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Genom en den 16 oktober 1959 dagteknad proposition, nr 171, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen bl. a. att antaga genom propositionen framlagda förslag till 1) förordning angående ändrad lydelse av 29 § 1 mom. förordningen den 14 december 1956 (nr 629) om erkända arbetslöshetskassor; och 2) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 14 december 1956 (nr

Förbättring av ersättningarna inom den frilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.

630) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

I propositionen föreslogos — i anslutning till propositionen den 9 oktober 1959, nr 162, med förslag till förordning om allmän varuskatt, m. m. — vissa åtgärder, som syftade till en omedelbar förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen.

Propositionen hade i angivna delar hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat

dels följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 537 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 650 av herr *Hjalmarson m. fl.*;

2) de likalydande motionerna I: 604 av herr *Aastrup m. fl.* och II: 718 av herr *Ohlin m. fl.*;

3) de likalydande motionerna I: 606 av herr *Andersson, Torsten, m. fl.* och II: 720 av herr *Hedlund m. fl.*;

dels följande under den allmänna motionstiden vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

4) de likalydande motionerna I: 322 av herr *Persson, Helmer,* och II: 394 av herr *Hagberg m. fl.*

I de under 1)–3) upptagna motionerna hemställdes, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ovan intagna författningsförslag. I de under 3) upptagna motionerna hemställdes dessutom, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t an hålla, att prövning av gällande bestämmelser angående statsbidrag till daghjälp och barntillägg inom arbetslöshetsförsäkringen måtte vidtagas i samband med en av motionärerna i de likalydande motionerna I: 605 och II: 719 förordad utredning av former och grunder för särskilt stöd till erkända arbetslöshetskassor m. m.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen, med bifall till motion 2 — *Andra kammarens protokoll 1959. Nr 29*

tionerna I: 537 och II: 650 samt I: 604 och II: 718 ävensom till motionerna I: 606 och II: 720 såvitt däri yrkats avslag å Kungl. Maj:ts förevarande förslag, måtte avslå propositionen nr 171, såvitt denna behandlats av andra lagutskottet;

B. att motionerna I: 606 och II: 720 i övrigt samt motionerna I: 322 och II: 394 måtte anses besvarade genom vad utskottet i detta utlåtande anfört.

Reservation hade avgivits av herrar *Strand, Elowsson, Nils,* och *Svensson, Axel,* fru *Carlqvist* samt herrar *Nilsson* i Göteborg, *Lundberg, Odhe* och *Fredriksson,* vilka ansett att utskottet bort hemställa

A. att riksdagen, med avslag å motionerna I: 537 och II: 650 samt I: 604 och II: 718 ävensom å motionerna I: 606 och II: 720 såvitt däri yrkats avslag å Kungl. Maj:ts förevarande förslag, måtte bifalla propositionen nr 171, såvitt denna behandlats av andra lagutskottet;

B. att motionerna I: 606 och II: 720 i övrigt samt motionerna I: 322 och II: 394 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets nu förevarande hemställan föredragits, yttrade:

Herr NILSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Strand m. fl.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren reservationen.

§ 9

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 167, i anledning av väckta motioner

Besparingar under fjärde huvudtiteln — Besparingar under femte huvudtiteln

om besparingar för budgetåret 1959/60 å vissa utgifter under flera huvudtitlar.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10

Besparingar under fjärde huvudtiteln

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 168, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 under fjärde huvudtiteln, avseende försvarsdepartementets verksamhetsområde.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Öhman* och *Helmer Persson* (I: 564) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (II: 673), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära åtgärder, som förpliktade de militära myndigheterna att på innevarande budgetårs försvarsanslag inbespara 250 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 564 och II: 673 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **SEANDER** (k):

Herr talman! Denna motion har ingått som ett led i det program vi ställt upp som ett motförslag till den av regeringen framlagda propositionen om omsättningskatt.

Motionen har avstyrkts av utskottet, och detta skedde före omröstningen beträffande energiskatten. Nu har regeringen — som statsministern nyss framhållit — blivit berövad en inkomst på 225 miljoner kronor. Det underskottet skulle man kunna täcka genom att acceptera vår motion. Vårt förslag innebär, att regeringen hos de militära myndigheterna skall begära att de under de sju månader som återstår av budgetåret skall spara in 250 miljoner kronor. Gentemot vårt förslag invände social-

ministern i debatten om folkpensionshöjningen nästa år, att beställningar redan är utlagda och att det följaktligen inte finns några möjligheter att spara ett så pass stort belopp som 250 miljoner kronor.

Vi måste uttala vår största förvåning över att man kan använda ett sådant argument. Försvarsministern har uppgivit, att han räknar med en sammanlagd utgift på 3,3 miljarder kronor för militära ändamål. Kan det verkligen vara rimligt att påstå, att man av detta väldiga belopp inte skulle kunna spara 250 miljoner på den tid som återstår av budgetåret? Tre miljarder kronor skulle ändå stå till de militära myndigheternas förfogande.

Funnes det vilja att spara, skulle man nog kunna göra det utan att åsidosätta effektiviteten. Jag tänker närmast på de repetitionsövningar som man håller under våren; där skulle man kunna spara åtskilligt. Det lär väl inte heller vara alldeles omöjligt att uppskjuta eller inhibera utlagda beställningar för militära ändamål.

Herr talman! Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till motionerna I: 564 och II: 673.

Herr förste vice talmannen **SKOGLUND** (h):

Herr talman! Statsutskottet är fullständigt enigt när det yrkar avslag på de av kommunisterna väckta motionerna. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11

Besparingar under femte huvudtiteln

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 169, i anledning av väckta motioner

Besparingar å utgifterna till avskrivning av nya kapitalinvesteringar, m. m.

om besparingar för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln, avseende socialdepartementets verksamhetsområde.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Sedan omsättningsskatten nu antagits av riksdagen har vi icke funnit anledning yrka bifall till våra reservationer i statsutskottet i vad gäller nedsatta anslag. Dessa reservationsvis framställda yrkanden bildar tillsammans vårt alternativ till omsättningsskatten. Förslaget om försäljning av aktierna i LKAB kommer vi däremot att vidhålla även i det nya läge som nu inträtt, eftersom dess motivering icke är beroende av frågan om omsättningsskatten.

Vidare anfördes ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 170, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 under sjätte huvudtiteln, avseende kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 171, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, och

nr 172, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 under tionde huvudtiteln, avseende handelsdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13

Besparingar å utgifterna till avskrivning av nya kapitalinvesteringar, m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande

nr 173, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 å utgifterna till avskrivning av nya kapitalinvesteringar, m. m.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: 531) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* (II: 643), hade yrkats, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa,

1) att Kungl. Maj:t måtte genom direktiv till berörda myndigheter och genom åtgärder i övrigt tillse, att utgifterna för budgetåret 1959/60 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar under följande fonder nedbringades i förhållande till riksstaten med nedan angivna belopp:

Fond	Kronor
Statens allmänna fastighetsfond	1 400 000
Lånefonden, för allmänna samlingslokaler	2 000 000

2) att Kungl. Maj:t måtte genom direktiv till berörda myndigheter och genom åtgärder i övrigt tillse, att reservationsmedelsförbrukningen under budgetåret begränsades, så att nettominskningen av behållningarna bleve högst 100 000 000 kronor.

Vidare hade i nämnda motioner yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t för sin del understryka nödvändigheten av att Kungl. Maj:t förelade 1960 års riksdag ett fullständigt förslag till budget för 1960/61, där löpande utgifter täcktes av löpande inkomster — utan omsättningsskatt — och att därvid i motionen angivna riktlinjer för utgiftsbegränsningarna borde följas.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 531 och II: 643, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar

Minskning av kostnaderna för skolböcker

Ragnar Bergh, Skoglund i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 531 och II: 643, såvitt nu vore i fråga,

A. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte genom direktiv till berörda myndigheter och genom åtgärder i övrigt tillse,

1) att utgifterna för budgetåret 1959/60 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar nedbringades i förhållande till riksstaten med 3 400 000 kronor på sätt i motionerna angivits;

2) att reservationsmedelsförbrukningen under budgetåret begränsades, så att nettominskningen av behållningarna bleve högst 100 000 000 kronor;

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t för sin del understryka nödvändigheten av att Kungl. Maj:t förelade 1960 års riksdag ett fullständigt förslag till budget för 1960/61, där löpande utgifter täcktes av löpande inkomster — utan omsättningsskatt — och att härvid i motionerna angivna riktlinjer för utgiftsbegränsningarna borde följas.

Till utlåtandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar *Axel Johannes Andersson, Jacobsson, Edström, Malmborg, Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herr *Ragnar Bergh* m. fl., dock endast såvitt avser punkten B.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i punkten B. i den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja be-

svarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 173, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till punkten B. i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Cassel begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 131 ja och 53 nej, varjämte 38 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 14

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 174, i anledning av väckta motioner om besparingar för budgetåret 1959/60 på bostadsförsörjningens område.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15

Minskning av kostnaderna för skolböcker

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 175, i anledning av väckta motioner om minskning av kostnaderna för skolböcker.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr

Per-Olof Hanson (I: 565) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Skellefteå m. fl. (II: 677), hade hemställts, att riksdagen — i samband med den av Kungl. Maj:t:s proposition nr 162 aktualiserade behandlingen av budgetfrågorna — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa,

1) att åtgärder vidtoges för att befämja övergång till lånesystem i stället för fria läroböcker i skoldistriktet med undantag för de böcker, som angivits i motionerna, och för att med tillämpande av andra i motionerna redovisade besparingsmöjligheter minska kostnaderna för läroböckerna, samt

2) att den i motionerna föreslagna ändringen i grunderna för ifrågakvarande bidrag till kommunerna genomfördes så att en besparing kunde vinnas för budgetåret 1960/61 om 5 milj. kronor.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 565 och II: 677 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Sunne*, *Edström*, *Malmborg*, *Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 565 och II: 677, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa

a) att åtgärder vidtoges för att befämja övergång till lånesystem i stället för fria läroböcker i skoldistriktet med undantag av de böcker, som angivits i motionerna, och för att med tillämpande av andra i motionerna redovisade besparingsmöjligheter minska kostnaderna för läroböckerna;

b) att den i motionerna föreslagna ändringen i grunderna för ifrågakvarande bidrag till kommunerna genomfördes så att en besparing kunde vinnas för budgetåret 1960/61 om 5 milj. kronor;

2) av herrar *Ragnar Bergh* och *Skoglund* i Doverstorp, fröken *Karlsson* och herr *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i

Minskning av kostnaderna för skolböcker

anledning av motionerna I: 565 och II: 677, med uttalande att tillhandahållande av fria läroböcker ej skulle vara obligatoriskt för kommunerna, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga den ändringen i grunderna för lärarlönebidraget till kommunerna att avdragsbeloppet sattes till 957 kronor i hyresgrupp 1, 1 200 kronor i hyresgrupp 2, 1 380 kronor i hyresgrupp 3, 1 616 kronor i hyresgrupp 4 och 1 852 kronor i hyresgrupp 5, räknat per statsbidragsberättigande lärartjänst;

3) av herrar *Ivar Johansson*, *Pålsson*, *Svensson* i Stenkyrka och *Gustafsson* i Kårby, vilka ansett att utskottets yttrande bort ha annan, i reservationen angiven lydelse, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 565 och II: 677, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad dessa reservanter anfört.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr SVENSSON i Stenkyrka (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 3 av herr Ivar Johansson m. fl.

Vidare yttrades ej.

Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen 3) av herr Ivar Johansson m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Stenkyrka begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 175, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Försäljning av aktier i statsägda företag

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 3) av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 16

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 176, i anledning av väckta motioner om förbilligande av skolbyggandet.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17

Försäljning av aktier i statsägda företag

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 177, i anledning av väckta motioner om försäljning av aktier i statsägda företag.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: 532) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarsson m. fl.* (II: 642), hade yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte till försäljning låta utbjuda aktier i LKAB i enlighet med vad i motionerna föreslagits.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Aastrup m. fl.* (I: 543) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 654), hemställts, att riksdagen — i samband med de genom Kungl. Maj:ts proposition nr 162 aktualiserade budgetfrågorna — måtte besluta

1) att av statens innehav av aktier i LKAB aktier till ett nominellt belopp av 228 milj. kronor skulle erbjudas allmänheten i valörer på 50 kronor per ak-

tie till en emissionskurs, motsvarande ett pris av 200 kronor för varje sådan aktie och i övrigt på i motionerna angivna villkor;

2) att det genom sådan försäljning till staten inflytande beloppet, som sammanlagt kunde beräknas till ca 900 milj. kronor, finge användas för nödvändiga statliga investeringar och således nedbringa statens upplåningsbehov;

3) att försäljningen tills vidare under budgetåret 1960/61 med hänsyn till försökskaraktären begränsades till en åttondel av aktiestocken eller nominellt 62,5 milj. kronor, motsvarande ett emissionsbelopp av 250 milj. kronor; samt

4) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning beträffande den utsträckning, i vilken övriga statsägda företag kunde försälas till allmänheten samt lämpliga metoder härför.

Utskottet hemställde

1. att motionerna I: 532 och II: 642 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2. att motionerna I: 543 och II: 654 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade avgivits

1) av fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i Doverstorp, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 532 och II: 642 samt i anledning av motionerna I: 543 och II: 654,

1) uppdraga åt Kungl. Maj:t att till omedelbar försäljning låta utbjuda aktier i LKAB i enlighet med de grunder, som angivits i motionerna I: 528 och II: 639;

2) uppdraga åt Kungl. Maj:t att vidtaga skyndsamma åtgärder för att bereda skattskyldig fysisk person, som på grundval av 1959 års taxering hade att utfå överskjutande skatt, tillfälle att utbyta denna mot en statlig förbindelse att den 1 juli 1960 utbetala beloppet i fråga jämte bonus å 5 procent med samtidig

rätt för den skattskyldige att utbyta förbindelsen mot aktier i LKAB;

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning beträffande den utsträckning, i vilken övriga statsägda företag kunde försälas till allmänheten samt lämpliga metoder härför;

2) av herrar *Axel Johannes Andersson, Jacobsson, Nestrup, Malmborg, Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 543 och II: 654 samt i anledning av motionerna I: 532 och II: 642, besluta

1) att av statens innehav av aktier i LKAB aktier till ett nominellt belopp av 228 milj. kronor skulle erbjudas allmänheten i valörer på 50 kronor per aktie till en emissionskurs, motsvarande ett pris av 225 kronor för varje sådan aktie och i övrigt på i motionerna angivna villkor;

2) att det genom sådan försäljning till staten inflytande beloppet, som sammanlagt kunde beräknas till ca 900 milj. kronor, finge användas för nödvändiga statliga investeringar och således nedbringa statens upplåningsbehov;

3) att försäljningen tills vidare under budgetåret 1960/61 med hänsyn till försökskaraktären begränsades till en åttondel av aktiestocken eller nominellt 62,5 milj. kronor, motsvarande ett emissionsbelopp av 280 milj. kronor;

4) att bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder, som erfordrades för emissionen av LKAB-aktier i enlighet med de riktlinjer, som angivits av reservanterna;

5) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning beträffande den utsträckning, i vilken övriga statsägda företag kunde försälas till allmänheten samt lämpliga metoder härför;

3) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Svensson* i Stenkyrka och *Gustafsson*

Försäljning av aktier i statsägda företag
i Kårby, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 532 och II: 642 samt I: 543 och II: 654, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om försäljning till enskilda av aktier i statsägda företag i enlighet med vad dessa reservanter anfört.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr BOHMAN (h):

Herr talman! Som herr Cassel nyss meddelade vidhåller vi våra krav på försäljning av LKAB-aktierna, och jag skall be att få yrka bifall till reservationen nr 1 av fröken Andersson m. fl.

Samtidigt vill jag emellertid rätta dels en felskrivning, dels en direkt saklig felaktighet i motionerna. Denna fråga om försäljning av LKAB-aktier har ju aktualiserats år efter år och var alltså uppe även på den tid då man hade aktierna uppdelade i stam- och preferensaktier. Tröghetslagen har nu lett till att spår av denna uppdelning kommit att gå igen i årets motion, där det fortfarande talats om stamaktier. Men att det är fråga om en ren felskrivning framgår av den promemoria, som fogats till motionerna och där aktieförsäljningsförslaget närmare utvecklats.

I promemorian föreslås vidare att aktierna skall försälas till en emissionskurs motsvarande 4,5 gånger pari. Detta kan, heter det i motionerna, uttryckas på så sätt, att bolagets reella aktiekapital utgör 2 250 miljoner kronor. Så långt är det naturligtvis riktigt.

Men härtill har motionärerna fogat ett förslag om att priset på aktierna för överskådlighetens och enkelhetens skull bör vara lika med deras nominella värde och att detta pris skall sättas till 100 kronor. Detta förutsätter emellertid en verklig uppskrivning av aktiekapitalet med 4,5 gånger det nuvarande, en transaktion som jag tror är praktiskt ogenomförbar. Jag har därför fått motio-

Försäljning av aktier i statsägda företag

närernas och statsutskottsreservanternas uppdrag att meddela, att högerförslaget numera skall förstås på det sättet, att det nominella värdet på aktierna skall fastställas så, att en emissionskurs beräknad till 4,5 gånger pari leder till ett försäljningspris på aktierna av omkring 100 kronor. Detta skulle alltså innebära en uppdelning av de nuvarande aktierna på 1 000 kronor vardera i ett avsevärt större antal med ett nominellt värde av cirka 22 kronor. Vissa justeringar i förslaget i övrigt måste då naturligtvis vidtagas, men någon saklig betydelse har de inte, såvitt jag förstår.

Reservanternas yrkande avser ju uppdrag åt Kungl. Maj:t att utbjuda aktierna enligt de grunder som angivits i motionerna. Det är alltså inte fråga om att Kungl. Maj:t skulle vara låst av motionernas ordalydelse på varje punkt.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Jag ber kort och gott att få yrka bifall till reservation nr 2 av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Herr GUSTAFSSON i Kårby (cp):

Herr talman! När denna fråga behandlades i våras hade vi i centerpartiet sällskap med folkpartiet på en reservation som gick ut på att en utredning skulle begäras. Nu har folkpartiet gjort en särskild undersökning och anser sig på basis av denna kunna framlägga mera detaljerade förslag. Vi centerpartister vidhåller emellertid vår ståndpunkt från i våras, att det här tarvas en grundligare genomgång än vad som kan åstadkommas genom partimässiga utredningar, och därför yrkar jag bifall till reservation nr 3 av herr Ivar Johansson m. fl.

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Det är glädjande att högern hunnit ändra sig på ett par punkter efter diskussionen i denna fråga för några dagar sedan. Det finns en hel del punkter ytterligare som högern skul-

le behöva ändra på, innan dess förslag kan bli praktiskt. Det kunde vara intressant att veta, om någon från högerhåll — exempelvis en jurist såsom herr Cassel — vill rekommendera ett aktiebolag att höja aktiekapitalet på det sätt som högern nu föreslår för LKAB. Ger det utrymme för t. ex. den i aktiebolagslagen stadgade reservfonden på 20 procent?

Ni säger att ni inte vill ha endast ett personligt ägande utan ett personligt-demokratiskt ägande. Menar ni därmed att aktier och ägande skulle spridas mera inom samhället? Tydligt är det så, men ni säger inte huruvida ni avser endast statliga företag eller om ni menar att även de privata koncernerna skall bli demokratiskt ägda. Det skulle vara intressant att också få den sidan av ert förslag belyst.

Det hänvisas i en av reservationerna till att utländska erfarenheter — det måste vara de tyska — skulle vara så överväldigande, att man bör bygga på dem. Vid den bolagsstämma, som »Preusag» hade i somras, var, trots att aktierna såldes ut som »Volkaktier», den helt domierande majoriteten av aktier och röster i händerna på ett fåtal storbanker. Mera blir det inte av »Volkaktierna», sedan förslaget väl blivit realiserat. Är det i sådana syften ni är ute, kan ni vara vänliga och förklara er litet närmare också på den punkten.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag skall inte ta upp någon ny diskussion i denna fråga. Den har ju diskuterats för ett par dagar sedan och även vid många tidigare tillfällen.

Låt mig bara göra den reflexionen i anslutning till herr Bohmans yttrande, att det tycks råda mycket stor förvirring på högerhåll och även på folkpartihåll om hur man skall klara den här saken. Jag vill påpeka, att aktierna under tiden från det folkpartiet skrev sin motion och tills reservationen framlä-

des stigit med 25 kronor, från 200 till 225 kronor. Efterfrågan tycks sålunda redan ha satt in på detta område.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr BOHMAN (h):

Herr talman! Med anledning av herr Hagnells inlägg vill jag bara säga, att jag uttryckligen framhöll att det icke var fråga om att höja aktiekapitalet. Men även om det varit fråga om att höja aktiekapitalet, skulle därmed inte inträda någon skyldighet att omedelbart avsätta en reservfond, motsvarande 20 procent av aktiekapitalet. Det skulle bara föreligga skyldighet att varje år avsätta 10 procent av årsvinsten.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen framställde propositioner på 1: o) bifall till utskottets hemställan; 2: o) bifall till den av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen 1); 3: o) bifall till den av herr Axel Johannes Andersson m. fl. avgivna, med 2) betecknade reservationen; samt 4: o) bifall till reservationen 3) av herr Ivar Johansson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Bohman begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de tre återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2: o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade dock herr Gustafsson i Kårby votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3: o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande sistnämnda kontraposition äskade dock herr Gustafsson i Kårby votering, i anledning varav efter gi-

Försäljning av aktier i statsägda företag

ven varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i den votering, som skall företagas för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 177, antager det förslag, som innefattas i den av herr Axel Johannes Andersson m. fl. avgivna, med 2) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 3) av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Kårby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 78 ja och 42 nej, varjämte 101 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3: o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 177 antager det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. avgivna, med 1) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Förenklingar och besparingar i den statliga förvaltningen m. m.

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 2) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde likväl röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 68 ja och 36 nej, varjämte 118 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2: o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 177, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 1) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Bohman begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 115 ja och 45

nej, varjämte 62 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 18

Förenklingar och besparingar i den statliga förvaltningen m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 178, i anledning av väckta motioner angående förenklingar och besparingar i den statliga förvaltningen m. m.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Aastrup m. fl.* (I: 542) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 653), hade yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning i syfte att nå förenklingar och besparingar i den statliga förvaltningen.

Vidare hade i en inom andra kammaren av herr *Christenson* i Malmö väckt motion (II: 675) hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nummer 162 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t med anledning av 1958 års besparingsutrednings förslag anhålla,

a) att den statliga förvaltningen och de statsägda företagen anmodades vidta rationaliseringar av olika slag för att öka produktionen per anställd,

b) att en revision av den allmänna verksstadgan verkställdes och nya instruktioner utfärdades till verkscheferna för att få förenklingar och besparingar till stånd, vilka snabbt kunde påverka rationalisering och ekonomi i statsförvaltningen,

c) att direktiv utfärdades till affärsverken och andra statsföretag att vid framställningar rörande olika investeringar i fall där det vore möjligt dessa åtföljdes av kalkyler för bedömning av investeringarnas lönsamhet i form av ökade intäkter eller sänkta omkostnader,

d) att affärsverkens nuvarande av-

Förenklingar och besparingar i den statliga förvaltningen m. m.

skrivningsregler, som inte kunde anses tillräckliga genom att verken i vissa fall redovisade en missvisande nettoinkomst, ändrades därhän att nya avskrivningsregler övervägdes ur företagsekonomisk synpunkt,

e) att affärsverken anmodades redovisa det ekonomiska resultatet av de olika rörelserna på ett sådant sätt att riksdagen kunde få en fortlöpande bild av lönsamheten,

f) att samtliga myndigheter och företag (t. ex. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och byggnadsstyrelsens byggnadsbyrå, SJ m. fl.) uppmanades begränsa den egna produktionsverksamheten, som i viss mån ökat det allmänt administrativa arbetet och förorsakat större statsutgifter, och att i stället i största möjliga utsträckning entreprenörer och underordnade serviceföretag användes och arbeten först utbjödes genom anbudsförfarande, samt

g) att statsbolag, som inte förräntade de kapitalmedel som ställts till förfogande och under ett antal år inte lämnat någon vinst av rörelsen, utarrenderades eller försålades.

Utskottet hemställde

1. att motionerna I: 542 och II: 653 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2. att motionen II: 675 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Ivar Johansson*, fröken *Andersson* samt herrar *Pålsson*, *Axel Johannes Andersson*, *Jacobsson*, *Nestrup*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Malmborg*, *Staxång*, *Svensson* i *Stenkyrka*, *Nilsson* i *Göingegården*, *Wedén*, *Gustafsson* i *Skellefteå* och *Gustafsson* i *Kårby*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 542 och II: 653 samt i anledning av motionen II: 675, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning i syfte att nå förenklingar och besparingar i den statliga förvaltningen samt rationa-

lisering och effektivisering av den statliga affärsverksamheten.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr *Ivar Johansson* m. fl.

Herr JOHANSSON i *Norrköping* (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr CHRISTENSON i *Malmö* (fp):

Herr talman! Den statliga verksamheten har kraftigt expanderat under de senaste decennierna, trots att dess arbetsuppgifter, dess förutsättningar och former endast i ringa omfattning har varit föremål för forskning eller expertundersökning då det gäller lönsamheten. I riksdagen har det av politiska skäl inte varit möjligt att få till stånd någon granskning av det problemkomplex, som den offentliga äganderätten fört med sig i fråga om ökade administrativa bördor och omkostnader för förvaltningen. Det är också svårt att bedöma de statliga företagens resultat, sådana som presenteras i riksdagens handlingar och i statsföretagens årsberättelser, med den begränsade insyn och rätt till kontroll som riksdagen har. 1958 års besparingsutredning har också föreslagit vissa konkreta reformer och det är viktigt att riksdagen snabbt tar ställning till dessa problem.

Under höstriksdagen har det av bl. a. mig väckts motioner som skulle kunna leda till vissa förbättringar under budgetåret 1960/61. Min motion berör också vissa grenar av statsbolagen som går med förlust eller inte ger någon vinst. Som exempel kan jag nämna restaurang- och hotellverksamheten i statsbolagens regi. Statsrevisorerna gjorde häromåret anmärkning på AB *Trafikrestauranger*, ett företag som ju sorterar under SJ.

Långsiktsplan för statsfinanserna

Jag har i dag, herr talman, fått ett uttalande från dansk sida, i vilket det meddelas, att restaurangdriften på färjor och stationer liksom kiosker i allmänhet bortarrenderas mot en årlig avgift utgörande viss procent av omsättningen. Av de danska statsbanornas årsberättelse för finansåret 1957/58 framgår, att inkomsten av reklam- och kiosker verksamhet belöper sig till 14,2 miljoner danska kronor. Arrendeavgifter för restauranger, olika butiker, uppläggningsplatser m. m. på statsbanornas områden har gett 9,5 miljoner danska kronor. Det är ett »pænt överskud», menar danskarna.

De danska statsbanorna får således in rätt stora inkomster i provisioner på omsättningen genom att låta privata sköta rörelserna i stället för att bedriva dessa i statlig regi. Liknande förfaringsätt har jag föreslagit i min motion, och jag har blivit ytterligare stärkt i min uppfattning, när jag fått del av den danska rapporten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den föreliggande reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 178, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen. Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropo-

sitionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Cassel begärde dock röstärkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 108 ja och 105 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 19

Långsiktsplan för statsfinanserna

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 179, i anledning av väckta motioner om en långsiktsplan för statsfinanserna.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ivar Johansson m. fl.* (I: 555) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 664), hade hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 162 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att en långsiktsplan för statsfinanserna, utformad enligt besparingsutredningens förslag, framlades för riksdagen redan nästa år.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 555 och II: 664 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Ivar Johansson*, fröken *Andersson* samt herrar *Pålsson*, *Axel Johannes Andersson*, *Jacobsson*, *Nestrup*, *Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg*, *Staxäng*, *Svensson* i Stenkyrka, *Nilsson* i Göingegården, *Wedén*, *Gustafsson* i Skellefteå och *Gustafsson* i Kårby, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 555 och II: 664, besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en långsiktsplan för statsfinanserna, utformad enligt besparingsutredningens förslag, framlades redan för 1960 års riksdag.

Ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen MALMBORG (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Ivar Johanson m. fl. under hänvisning till den i densamma anförda motiveringen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 179, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen änyo upplästes, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Cassel begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 108 ja och 106 nej, varjämte 5 av kammarens le-

damöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 20

Ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 9 oktober 1959 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 164, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anförde utskottet följande.

I anslutning till de förslag om en allmän varuskatt m. m. som framlagts i propositionerna nr 162 och 163 föreslås en sänkning av den statliga inkomstskatten för små och medelstora inkomster. Skattebortfallet beräknas till 225 milj. kronor per år.

Det lägre skatteuttaget skall enligt förslaget gälla redan vid källskatteuppbörden år 1960.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 534 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 647 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 164 med förslag till förordning angående ändrad lydelse av

Ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt

10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt»;

II) de likalydande motionerna I: 594 av herr *Aastrup m. fl.* och II: 708 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemstälts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 164 med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt»;

III) de likalydande motionerna I: 595 av herr *Torsten Andersson m. fl.* och II: 709 av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte

1) avslå propositionen nr 164,

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t an- hålla om en allmän översyn av olika skatteformers ekonomiska, sociala och administrativa konsekvenser med av- seende på såväl den statliga som den kommunala beskattningen i enlighet med vad i motionerna anförts;

IV) motionen I: 520 av herr *Åman*, vari hemstälts, »att riksdagen vid be- handling av proposition nr 164 måtte besluta att skatteskalen i den statliga in- komstskatten från och med den 1 janu- ari 1960 utformas så, att någon höjning av skattesatsen ej inträder — i förhål- lande till nuvarande nivå — i något in- komstskikt, vare sig för makar eller för ensamstående»; ävensom

V) motionen II: 704 av fru *Kristens- son m. fl.*, vari hemstälts, »att riksdag- en, därest den antager en förordning om allmän varuskatt, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 164 måtte besluta, att statlig inkomstskatt för skatt- skyldiga, som avses i 10 § 1 mom. för- ordningen om statlig inkomstskatt, skall ingå i preliminär skatt för senare hälft- en av budgetåret 1959/60 med 94 procent av grundbeloppet».

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 534 och II: 647, I: 594 och II: 708 samt I: 595 och II: 709, av- slå Kungl. Maj:ts förevarande proposi- tion nr 164 med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom.

förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

B) att följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 534 och II: 647,

2) motionerna I: 594 och II: 708,

3) motionerna I: 595 och II: 709,

4) motionen I: 520 samt

5) motionen II: 704,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i sitt be- tänkande anfört och hemställt, av riks- dagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Ericsson* i Kinna, *Eriks- son*, *Snygg* och *Jansson*, fröken *Ran- mark* samt herrar *Möller*, *Sundström*, *Brandt* i Aspabruk, *Allard* och *Kärllan- der*, vilka

a) ansett att utskottets yttrande bort ha annan, i denna reservation angiven lydelse;

b) ansett att utskottet under punkten A) bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 164 samt med avslag å motionerna I: 534 och II: 647, I: 594 och II: 708 samt I: 595 och II: 709, an- taga det vid propositionen fogade för- slaget till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomst- skatt;

II) av herrar *Hagberg*, *Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, vilka an- sett att utskottets yttrande bort ha av dessa reservanter angiven lydelse.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Den fråga vi nu behand- lar är en del av det komplex som har med omsättningsskatten att skaffa. Med hänvisning till vad som i denna fråga sagts vid förra torsdagens och freda- gens debatt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ERICSSON i Kinna (s):

Herr talman! Med hänvisning till mo-

Undantagande från exploatering av ett representativt urval av sjöar och vattendrag, m. m.

tiveringens i den till utskottsutlåtnad fogade reservationen av undertecknad m. fl. ber jag få yrka bifall till densamma. Detta innebär också ett bifall till den av Kungl. Maj:t avlämnade propositionen.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herr Ericsson i Kinna m. fl. avgivna reservationen I); och biföll kammaren denna reservation.

Punkten B

Utskottets hemställan bifölls.

§ 21

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtnad nr 39, i anledning av väckta motioner rörande nedbringande av utgifterna å vissa i riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln upptagna anslag.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 22

Undantagande från exploatering av ett representativt urval av sjöar och vattendrag, m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtnad nr 24, i anledning av motioner angående undantagande från exploatering av ett representativt urval av sjöar och vattendrag, m. m.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr WACHTMEISTER (h):

Herr talman! Jag har med min blanka reservation velat understryka mina allvarliga farhågor för att utskottets förslag i realiteten kommer att bli en ny bekräftelse på det gamla ordspråket: medan gräset växer, dör kon.

Vi har just i vattenmål sett så många exempel härpå, att jag uppriktigt sagt inte tror på någon som helst effekt av en eventuell skrivelse från riksdagen med begäran om en skyndsamt utredning. Tyvärr fruktar jag, att det kommer att gå med den skrivelsen som med så många andra: den hamnar i en skrivbordslåda i något departement, och sedan bygger man gladeligen på, tills det inte längre finns några vatten kvar att rädda.

Inom vattenfallsstyrelsen har man sedan länge varit väl medveten om att Lilla Luleälv är ett för naturvärden ytterst känsligt område — icke desto mindre har styrelsen inriktat sin projektering för den närmaste tiden på just den älven.

Utvecklingen på det här området går fort. 1956 uttalade dåvarande chefen för vattenfallsstyrelsen, att inga utbyggnadsplaner föreläge beträffande bl. a. Torne och Kalix älvar och att de planer, som efter 1963 kunde komma att aktualiseras, troligen skulle beröra Skellefte älv. I dag vet vi alla hur det ligger till med den saken.

Är det då så märkvärdigt om de, som ej företräder kraftintressena, har svårt att ta på allvar talet om förhandlingsvilja. Man tycks sakna en långsiktig plan för vattenkraftens utbyggande; därför vill man vara fri att ta ställning från fall till fall, eller kanske man bör säga från vattenfall till vattenfall. Den inställningen kan jag mycket väl förstå, om man anser sig inte behöva ta hänsyn till de motsatta intressena, och så kunde man ju handla tidigare, då vi hade hur många outbyggda vattenfall som helst. Men nu har faktiskt utbyggnaden av våra vatten fortskridit så långt, att en mängd i nuvarande vattenlag ej medräknade eller i varje fall blott i föregående nämnda parter måste tillerkännas ett avsevärt inflytande.

I handlingarna beträffande Letsi säges, att för denna kraftstations fulla ut-

Undantagande från exploatering av ett representativt urval av sjöar och vattendrag, m. m.

nyttjande omfattande regleringar krävs längre upp i älven. Om dessa regleringar utföres i full utsträckning, kommer oerhörda naturvärden att totalt förstöras, och inte ens Sareks nationalpark kommer att lämnas i fred.

Enligt min åsikt kan man nog utan alltför stort men för naturvårdsintressena gå med på utbyggnader även i Lilla Luleälv, till och med stora utbyggnader, men då krävs förhandlingar med vattenkraftsintressena utan den snara om halsen, som det för naturskyddets förespråkare innebär, att vattendomstolen redan har under behandling ansökan om utbyggnad. Det är därför, som det hade varit så värdefullt med ett uppskov i denna fråga. Jag beklagar att utskottet ej velat vara med om ett sådant.

Under den senaste tiden har vattenfallsstyrelsen visat tecken på ökad vilja att tillmötesgå naturskyddsintressena. Om detta som vanligt inte är allvarligt menat eller om kommunikationsministern lyckats utöva ett förädlade inflytande på styrelsen vet jag inte; jag hoppas det sistnämnda.

Om kommunikationsministern kunde försäkra mig, att han energiskt kommer att verka för att vi verkligen får en skyndsamt utredning och att han inte kommer att låta sig ledas vid handen av sin än mer energiske vattenfallschef på samma de hänsynslösa utbyggnadernas väg som tidigare, skulle jag känna mig i högsta grad lugnad. Om herr Skoglund dessutom kunde få den här utredningen färdig så tidigt, att dess resultat kan beaktas i den av justitieministern nyligen bebadade propositionen om ändringar i vattenlagen, skulle jag önska honom ett långt liv även som kommunikationsminister.

Statsministern sträckte häromdagen i denna kammare upp ett förmanande pekfinger mot de stygga gossar, som opponerat sig mot en del regleringar. Han menade att de borde lära något av den gånga sommaren. Jag lär väl vara en

av dem, som avsågs med statsministerns pekfinger. Jag kan av den nuvarande kraftsituationen dra också en annan slutsats, rakt motsatt den statsministern dragit. På naturskyddshåll har man aldrig någonsin bestritt vikten av sjöregleringar för kraftändamål, men uteblir regnet tjänar inga regleringar något till, de må vara aldrig så hårda. Vi har i den klimatperiod, i vilken vi nu befinner oss, märkt att torkperioderna kommer med allt tätare mellanrum. Kan det då vara en riktig politik att praktiskt taget uteslutande satsa på vattenkraften i stället för att skapa fler olikartade kraftkällor?

I USA räknar man med konkurrenskraftig atomkraft 1965 eller 1966. När vi med vårt vansköta atomprogram kan komma dithän är ovisst, men förr eller senare är vi också där. Vore det inte beklämmande, om vi då inte ens delvis hade något orört vatten kvar? Har vi inte gått för långt i vår materialism, om vi inte ger våra efterkommande möjlighet att se en otämjd fors?

Jag vet att så gott som alla kammarens ledamöter föraktfullt rycker på axlarna åt sådant här känsloprat, men jag tar mig likväl friheten att påstå, att ett sådant argument med vår semesterlag och vår ökade fritid fått ökad betydelse. Strandlagen, vars syfte jag i förbigående sagt högt gillar, tar ju just sikte på rekreation och fritid. Varför skulle man då inte kunna gå samma väg, lagstiftningsvägen, även i fråga om strömfallsägare? Här kan det ju aldrig bli tal om annat än ett begränsat antal fall och alltså betydligt lättare överskådliga ekonomiska konsekvenser.

Om man lagstiftningsvägen undantar vissa vatten, nämligen angivna, eller om man genom allmänna bestämmelser i vattenlagen ger skyddsintressena tillbörligt inflytande, kan väl komma på ett ut. Huvudsaken är att vattenlagen får en med hänsyn till de aktuella förhållandena lämplig utformning. Inte

Undantagande från exploatering av ett representativt urval av sjöar och vattendrag, m. m.

minst bör man väl därvid för övrigt ta hänsyn till de militära intressena, som i fråga om Torne och Kalix älvar förefaller ha blivit satta på undantag.

Det finns fall, där ingen ersättning i pengar kan bli till fyllest. Vattenfallsstyrelsen har en särskild verksamhet för att kunna lämna t. ex. jordbrukare annan jord i stället. Svårare är det för samerna. För den som avser att sluta med renskötseln och bli bofast är förvisso kontant ersättning för mistade renbetesmöjligheter välkommen. Men med varje renskötande same som försvinner, försvinner också en bärare av det väsentliga i samekulturen. Vi har i vårt land cirka 10 000 samer, men av dem är bara 2 700 nomader. På lång sikt kommer den icke nomadiserande samebefolkningen att assimileras av den övriga svenska befolkningen, och därmed är obönhörligen den specifika samekulturen dödsdömd.

Vi har för närvarande tre utredningar beträffande renskötselfrågor i gång, och man får hoppas att de kommer fram till ett resultat, som möjliggör för samerna att som folk leva vidare. Det går inte att slingra sig från problemet genom en hänvisning till kraven på elkraft eller genom att hävda att det inte gör så mycket om en del samer måste omskolas. Det går inte heller att påstå, att vattenbyggnaderna tar bort så obetydliga arealer renbetesmark. Det är nämligen tyvärr så, att renbetet hotas även från andra håll, t. ex. genom omläggningen av skogsbruksmetoderna, vilken tagit bort avsevärda arealer.

Detta är en för samerna ytterligt allvarlig fråga. Jag skulle vilja hänvisa till unionsupplösningen 1905, där man från svensk sida mycket starkt framhöll våra skyldigheter »att träffa en betryggande ordning av detta nomadfolks framtid». Då var det svenskarna som fick avtala om samernas rättigheter ouppsägbart. Man ansåg helt enkelt att vårt lands heder krävde, att samernas

rättigheter bevakades med all den kraft vi kunde sätta in. Då gällde det samernas rättigheter i ett avtal med en annan nation, Norge. Nu gäller det deras intressen inom vårt eget land. Vi brukar höra till dem, som allra livligast hävdar minoriteternas intressen när det gäller andra länder. Vore det inte genant, om samerna skulle realisera sina planer att dra frågan inför FN. Då får man sannerligen konstaterat, att utvecklingen sedan 1905 gått bakåt.

Låt mig till sist, herr talman, bara som hastigast beröra fiskets intressen. För några år sedan ingrep Sovjetryssland mot det japanska laxfisket på internationellt vatten utanför Kamtchatka och krävde en begränsning. Man menade med viss rätt, att det var fråga om i ryska älvar kläckta laxar och att japanerna därför borde foga sig i de ryska villkoren. Vi får allt passa oss, så att vi inte behandlar våra älvar på ett sådant sätt, att det går likadant med vårt laxfiske i Östersjön. Ur den synpunkten förvånar det mig, att inte ens fiskeristyrelsens representant i utskottet velat stödja motionen i dess sista del; han har dock varit med om den skrivelse till Kungl. Maj:t i denna fråga, som avlätits av de fyra ämbetsverken kammarkollegium, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen och fiskeristyrelsen.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Herr HENNINGSSON i Hälsingborg (s):

Herr talman! För endast några veckor sedan fick vi på kammarens bord en proposition nr 185 gällande elransonering. Om herr Wachtmeister hade tagit del av den, tror jag att hans utfall i någon mån skulle ha ändrats, men han framhärdar i samma stil som tidigare med att tala om vattenkraftbyggarnas hänsynslöshet. Han medger att de som inte företräder vattenkraftbyggarnas intressen må ha en annan uppfattning. Men vilka i vårt land är det som i dag

Undantagande från exploatering av ett representativt urval av sjöar och vattendrag, m. m.

har nytta av vattenkraften, herr Wachtmeister? Är det inte ett gemensamt intresse för hela landet att det sker en utbyggnad? Är det obekant för herr Wachtmeister att uttaget av elektrisk energi ökar med sådant fart, att det fördubblas på tio—tolv år? Skall vi värna oss mot att vår vattenkraft utbygges?

Herr Wachtmeister säger att vi kan anlita atomkraften och inte längre behöver utnyttja vattenkraft. Här är herr Wachtmeister långt borta från verkligheten. De som sysslar med de här spörsmålen är fullt på det klara med att vi ännu inte på lång tid kan tillvarata atomkraften på ett sätt som är ekonomiskt försvarbart — det dröjer åtskillig tid innan vi kommer så långt.

För närvarande går alla ångkraftverk i vårt land för fullt, och vattenfallsstyrelsen försöker till och med låna upp tanktonnage för att med hjälp av båtarnas elektricitetsverk framställa elektrisk energi. Jag kan omtala, att det kraftverk som för närvarande svarar för den största produktionen i vårt land icke är något vattenkraftverk utan ett ångkraftverk, som ligger i södra Sverige.

Att vi under dessa förhållanden skulle hålla tillbaka utbyggandet av vattenkraften kan jag inte finna förenligt med landets intresse. Jag vill också bestämt protestera mot dessa ständiga utfall mot vattenkraftbyggarna, vilka har gjort vårt land ovärderliga tjänster.

Herr WACHTMEISTER (h):

Jag vet inte om herr Henningsson hörde på vad jag sade — det förefaller inte så.

Jag sade att det hade varit av värde att kunna diskutera de nuvarande vattenfallsutbyggnaderna utan att ha en snara om halsen, den snara som det innebär att ärendet ligger under vattendomstolens handläggning. Det är inte fråga om att för all framtid inställa alla arbeten i Lilla Luleälv. När skulle

för övrigt dessa kraftverk bli färdiga? De har inte något som helst sammanhang med den proposition om tillfällig elkraftransonering som kom häromdagen. Just den propositionen är snarare ytterligare ett belägg för vad jag sade tidigare, att det knappast kan vara riktigt att satsa uteslutande på vattenkraft.

Herr Henningsson talade själv om att det tycks räcka med att ett par båtar hjälper till att alstra kraft. Om det är så litet som behövs på sina håll och om man kan få elkraft så billigt, varför inte lägga an litet mer på sådana metoder?

Jag har inte heller sagt, att vi i dag kan använda atomkraft — det hör till framtiden. Jag sade uttryckligen, att man inte vet, när det blir, så illa som vårt atomkraftprogram är skött, men att vi förr eller senare kommer dithän att atomkraften kan utnyttjas.

Jag har inte riktat några anfall mot vattenkraftbyggarna. Nej, jag har sagt att de tidigare gått fram hänsynslöst, och ingen kan påstå någonting annat. Det har emellertid också sagts, att vi på senare tid börjat märka tydliga tecken på tillmötesgående från den sidan — huruvida det är på grund av kommunikationsministrarnas förädlade inflytande eller ej vill jag låta vara osagt. Vi får dock hoppas, att det är någonting som kommer att sätta sin prägel på vattenkraftutbyggandet även i fortsättningen, så att vi slipper dessa motsättningar.

Herr HENNINGSSON i Hälsingborg (s):

Herr talman! Om herr Wachtmeister inte förstår sammanhanget mellan den risk för ransonering som nu föreligger och den utbyggnadstakt vi önskar, råar inte jag för det.

Herr Wachtmeister protesterar mot påståendet, att han har beskyllt vattenkraftutbyggarna för hänsynslöshet, men han har faktiskt sagt, att de tidigare har gått fram hänsynslöst, och han har

Undantagande från exploatering av ett representativt urval av sjöar och vattendrag, m. m.

även sagt att de numera något har mildrat sina metoder.

Om herr Wachtmeister tror att man genom att låta vissa båtar alstra elkraften kan klara elektricitetsförsörjningen, visar det med all tydlighet att han för litet har satt sig in i det problem som elkraftförsörjningen innebär.

Herr WACHTMEISTER (h):

Herr talman! När herr Henningsson påstår att jag har sagt att man med hjälp av några båtar kan klara bristerna i försörjningen, visar det att han inte har satt sig in i det jag nyss anförde. Jag sade, att om den lilla kraft som båtarna producerar lokalt kan lätta bekymren, detta visar att det hade varit rättigare att i varje fall delvis försöka få fram fler kraftverk för ånga och andra energikällor än just vattenkraften.

Herr HENNINGSSON i Hälsingborg (s):

Herr talman! Det bör väl stå klart att det här problemet också har ekonomiska aspekter. Om jag säger att Sydkraft i Malmö eldar upp råolja för 140 000 kronor per dag, tror jag att detta ger en bild av vad det här rör sig om i ekonomiskt avseende. Om man bygger ut ett vattenkraftverk och utnyttjar det vatten som där rinner fram, får man helt andra kostnader, vilket har stor betydelse för såväl jordbruk och industri som för städernas tätbebyggelse. Vi kan inte se detta som ett naturskyddsproblem. Jag tycker för övrigt att även herr Wachtmeister skulle kunna ge vattenkraftbyggarna ett erkännande för att de i flera fall har skapat utomordentliga skönhetsvärden genom sina utbyggnader.

Jag vill slutligen påpeka, att det inte bara är i dag som herr Wachtmeister har gjort sådana utfall mot vattenkraftbyggarna — de har pågått länge, och jag tycker därför att det kan vara befogat att försvara vattenkraftbyggarna.

Herr WACHTMEISTER (h):

Herr talman! Jag vet inte hur jag skall uttrycka mig för att herr Henningsson inte skall lyckas missförstå mig. Herr Henningsson påstår att jag har gjort utfall mot Vattenfall; det fallet har jag inte gjort något utfall mot, utan vad jag har sagt är att kraftbyggarna tidigare har varit hänsynslösa men att de har bättrat sig. Jag tycker tvärtom att det är ett erkännande.

Jag konstaterar att herr Henningsson inte har någon som helst förståelse för de andra problemen i detta ärendet. Som jag sade tidigare är naturskyddet i underläge i ett sådant här fall — vi mötes av föraktfulla axelryckningar och tal om känslopjunk. Det är emellertid inte bara frågan om naturskydd. Samerna är i hög grad intresserade av huru många av dem som går miste om sitt levebröd för att elkraften skall göra vår tillvaro här nere bekvämare. Deras problem har kommit alltför mycket i skymundan.

Överläggningen var härmed slutad.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 23

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen, nr 326, i anledning av väckta motioner om svensk forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område inom de s. k. underutvecklade länderna.

§ 24

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 186, angående godkännande av konventionerna inom OEEC om säkerhetskontroll på atomenergiens område och om ett bolag för behandling av atombränsle, överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 25

Anmäldes följande till herr talman-
nen under sammanträdet avlämnade mo-
tioner:

nr 725, av herr *Rimmerfors*, i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition nr
183, med förslag om personalförstärk-
ning vid statens pris- och kartellnämnd,
m. m., och

nr 726, av herrar *Magnusson* i Borås
och *Cassel*, likaledes i anledning av
Kungl. Maj:ts proposition nr 183.

Dessa motioner bordlades.

§ 26

Upplästes följande till kammaren in-
komna ansökan:

För deltagande i kommittésamman-
träden inom Europarådet anhåller un-
dertecknad om ledighet från riksdags-
görömaålen under tiden den 4 t. o. m.
den 9 december.

Stockholm den 1 december 1959

C. G. Regnéll

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 27

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.11.

In fidem

Sune K. Johansson